

[Udenrigsministeren.]

ødelæggelse af alle bombeffly i verden samt et fuldstændigt prøvestop — men uden international kontrol.

På et senere tidspunkt af konferencen fremhævede Storbritanniens udenrigsminister i en tale et antal emner, som forhandlingerne burde koncentrere sig om. Disse var dog sammenfaldende med eller varianter af amerikanske og sovjetiske forslag.

Forhandlingerne i Genève har omfattet såvel begrænsede nedrustningsforanstaltninger som almindelig og fuldstændig nedrustning. Hovedpunkterne vedrørende begrænsede nedrustningsforanstaltninger har været følgende: forhindring af kernevåbensspredning, forbud mod underjordiske kernevåbenforsøg, kernevåbenfri zoner samt andre begrænsede foranstaltninger vedrørende Centraleuropa og den strategiske magtbalance og forbud mod anvendelse af kernevåben, alt sammen forslag, jeg skal omtale nærmere.

Problemet om at forhindre yderligere spredning af kernevåben er nok det vigtigste inden for nedrustningsområdet. Der er nu fem atommagter, og det er de retsmæssigt faste medlemmer af FN's sikkerhedsråd, hvoraf dog kun de fire er repræsenteret. Yderligere spredning må derfor forhindres nu — dels fordi der kan trækkes en „naturlig“ grænse, kan man sige, ved de fem permanente medlemmer af sikkerhedsrådet, dels fordi tilkomsten af en sjette kernevåbenmagt kan starte en kædereaktion. Mange lande har de tekniske muligheder for at blive atommagter inden for de næste 10 år. I spredningsdebatten må der sondres mellem politisk og geografisk spredning. Stormagterne har en fælles interesse i at forebygge spredning af politisk kontrol med kernevåben, hvorimod geografisk spredning kan være sikkerhedsmæssigt begrundet og dermed genstand for uenighed mellem stormagterne.

For at være effektiv må en aftale om begrænsning af kernevåbenmagternes kredse til de nuværende fem lande dels forpligte disse til ikke at overdrage andre lande så-

danne våben eller yde bistand til fremstilling deraf, dels forpligte ikke-atommagter til at afstå fra at erhverve kernevåben. Aftalen må for det første være universel, d. v. s. ingen stat må stå udenfor, og for det andet sikre effektiv international kontrol med dens overholdelse.

Under forhandlingerne i Genève hævdede Sovjetunionen, at planerne om oprettelse af en flersidet NATO-kernevåbenstyrke — den såkaldte MLF — var uforenelige med en ikke-spredningsaftale. Den vestlige opfattelse var, at styrkens oprettelse kunne modvirke spredning af kontrollen med kernevåben og ikke øge den geografiske spredning.

Bl. a. i de skandinaviske indlæg i generaldebatten under FN's 19. generalforsamling har man taget til orde for snarlig indgåelse af en sådan universel traktat efter de linjer, jeg her har nævnt.

En aftale om et forbud mod underjordiske kerneforsøg ville være et bidrag — omend, det må erkendes, af begrænset betydning — til forhindring af spredning. Lande, der tilslutter sig en sådan aftale, har nemlig ingen mulighed for at foretage prøvesprængninger, hvilket er en væsentlig hæmning for den tekniske udvikling af kernevåben.

Kun kontrolproblemet hindrer en udvikelse af traktaten af 5. august 1963 om et delvist prøvestop. Vestmagterne har hidtil krævet adgang til syv årlige inspektioner af sovjetisk territorium. Sovjet har hævdet, at kontrol „på stedet“ er uforholdsmæssig, men har på et tidligere tidspunkt tilbudt to eller tre årlige inspektioner på rent politisk grundlag. Det er uvist, om dette sovjetiske tilbud fortsat gælder. Vanskeligheden ligger i at konstatere, om seismiske rystelser skyldes et atomforsøg eller er udtryk for en naturbegivenhed. Kontrolproblemet er ikke et spørgsmål om at registrere sådanne seismiske forstyrrelser, men om at identificere deres art og natur.

Detektionsteknikkens fortsatte udvikling kan muligvis give håb om, at enighed om kontrolspørgsmålet kan løses. Det er dog ikke gørligt at udtale sig bestemt herom